

Nr 157.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1)
angående förlagsinteckning.

Häri genom förordnas, att 1 § förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Utfäster den — — — jämväl gruva.

Förlagsinteckning må ock beviljas, där den som driver hotell-, pensionat- eller restaurangrörelse, i vilken under minst två månader årligen sysselsätts minst tio anställda, utfäster att hans för rörelsen avsedda lösa inventarier skola utgöra säkerhet för fordran.

Ej må — — — ingående föremål.

Utfästelsen skall — — — rörelsen drives.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

¹ Senaste lydelse se SFS 1932:172.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 oktober 1934.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, riksdagens skrivelse den 16 februari 1934, nr 27, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om *inteckning i hotell- och restauranginventarier*.

Föredraganden anför:

»För upplåtelse av panträtt i lös egendom fordras enligt svensk rätt i allmänhet att godset överlämnas till borgenären eller till annan person för borgenärens räkning. Annan säkerhetsrätt än panträtt kan i vissa fall upplåtas i lös egendom utan att ägaren behöver avstå från förfoganderätten till denna. Sålunda kan enligt 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning samt 17 kap. 7 § handelsbalken, sådana dessa lagrum lyda enligt lagar den 3 juni 1932 (nr 172 och 173), den som har fordran hos utövare av industriell rörelse, för vilken i regel användes drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare, genom förlagsinteckning erhålla rätt att vid konkurs med förmånsrätt utfå betalning för sin fordran ur bland annat de för rörelsen avsedda lösa inventarierna. Enligt lag den 3 juni 1932 (nr 171) kan vidare inteckning meddelas i jordbruksinventarier, vilken inteckning jämväl medför förmånsrätt enligt 17 kap. 7 § handelsbalken.

Beträffande hotell- och restaurangrörelse — därunder inbegripet jämväl pensionatrörelse — finnas inga motsvarande bestämmelser. En utövare av sådan rörelse saknar överhuvud taget möjlighet att i sina inventarier upplåta panträtt med bibehållen besittning för ägaren eller förmånsrätt av det slag som vinnes genom förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier.

Emellertid finnes ett rättsinstitut, som i ej ringa utsträckning kommit att användas för vinnande av säkerhet i lös egendom, nämligen s. k. lösöreköp. Medan köp av lös egendom i regel ej vinner giltighet mot säljarens borgenärer så länge godset finnes kvar i säljarens besittning, kan en köpare enligt förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, genom iakttagande av vissa formalia få

sin rätt till egendomen skyddad. I rättspraxis har giltighet tillerkänts dylika lösöre köp, även om avsikten därmed endast varit att säkerställa köparen för en fordran som han ägt hos säljaren. Mellan köparen och säljaren är då vanligen överenskommet att köpet skall gå åter, så snart fordringen blivit gulden. — I detta sammanhang torde ock böra erinras om möjligheten att vid köp av lös egendom stadga äganderättsförbehåll. Om exempelvis i ett avbetalningskontrakt föreskrives att de inköpta föremålen skola förbliva säljarens egendom intill dess köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, undantagas föremålen från utmätning för köparens gäld och ingå ej heller i dennes konkurs. Skulle köparen i sin tur försälja godset, kan han dömas till ansvar för förskingring.

Beträffande de synpunkter, som anlades vid utformningen av 1932 års lagstiftning om inteckning i jordbruksinventarier, må följande erinringar göras.

Den av Kungl. Maj:t år 1928 tillsatta jordbruksutredningen, som i januari 1930 avgav betänkande¹ angående jordbrukets kreditförhållanden, föreslog införande av en säkerhetsrätt — inteckning i jordbruksinventarier — som utgjorde en mellanform mellan panträtt och förmånsrätt. Inteckningshavarens rätt skulle, till skillnad mot vad förhållandet är vid förlagsinteckning, iakttagas såväl vid utmätning som vid konkurs, och detta även om inteckningshavaren icke anmälde eller bevakade sin fordran. Däremot skulle, liksom vid förlagsinteckning, försäljning av intecknad egendom medföra inteckningsrättens upphörande, detta även om köparen icke vore i god tro. Försåld egendom skulle dock häfta för inteckningen intill dess köparen vunnit besittning av egendomen eller de för lösöre köp stadgade formerna iakttagits.

I den proposition (nr 106) varigenom förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier förelades 1932 års riksdag anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet bland annat följande. Den huvudsakliga skillnaden mellan den panträtt, jordbruksutredningens förslag avsåge att skapa genom inventarieinteckning, och den förmånsrätt, förlagsinteckning medförde, syntes ligga däri att inventarieinteckning skulle beaktas vid utmätning. Denna skillnad syntes emellertid i praktiken mången gång ej bliva av något större värde för inteckningshavaren, enär en gäldenär först när så gott som samtliga hans tillgångar vore uttömda läte en sin skuld gå till utmätning. Att införa straff för den som genom avyttring uppsåtligen minskade inteckningshavarens säkerhet syntes ej heller effektivt eller lämpligt. Vidare skulle en företrädesrätt för inventarieinteckning vid utmätning otvivelaktigt medföra vissa olägenheter. För att den oprioriterade borgenären genom utmätning skulle kunna erhålla betalning för sin fordran hos gäldenären måste utmätningen omfatta så stor del av inventariebeståndet, att såväl inventarieinteckningen som den fordran för vilken utmätningen söktes kunde utgå ur köpeskillingen för den utmäta egendomen. Detta syntes leda till att hela inventariebeståndet eller åtminstone den större delen därav i regel komme att utmätas och försäljas. En sådan utgång skulle ofta komma i strid med såväl inteckningshavarens som gäldenärens in-

¹ Statens off. utredn. 1930: 2.

tressen. Erfarenheten från Finland, där en i viss mån liknande ordning gällde som den av jordbruksutredningen föreslagna, bestyrkte detta. Vägande anmärkningar syntes vidare kunna göras däremot att utmätning av enstaka inventarieföremål skulle, även om in-teckningshavarens rätt därigenom icke kränktes, leda till att in-teckningshavaren finge ur det utmäta godset undfå betalning framför utmätningssökanden. Gälldenärens möjlighet att erhålla en tillfälligt om ock ganska obetydlig kredit utan säkerhet skulle även i hög grad beskäras. För den ifrågasatta ordningens genomförande förutsattes slutligen omfattande och ingripande författningsändringar samt ett synnerligen invecklat system av kontrollföreskrifter. På grund av det anförda kunde departementschefen icke förorda, att vid utmätning för annans fordran inventariein-teckning skulle beaktas och berättiga till betalning framför utmätningssökanden. Därmed hade ock huvudskälet för den av jordbruksutredningen föreslagna panträttskonstruktionen bortfallit. — I enlighet härmed föreslogs i propositionen, att in-teckning i jordbruksinventarier allenast skulle medföra samma förmånsrätt som förlagsin-teckning.

Departementschefens ståndpunkt vann riksdagens godkännande.

I samband med lagstiftningen om in-teckning i jordbruksinventarier blev förlagsin-teckningsförordningen föremål för revision i vissa delar. Därvid förelågo bland annat till bedömande vissa i avgivna utlåtanden framställda yrkanden om utsträckning av förordningens tillämpningsområde till skilda näringsgrenar, såsom hantverk, transportföretag, restaurationsrörelse, apoteksverksamhet och handelsrörelse. Chefen för justitiedepartementet uttalade i anledning härav, att — bortsett från jordbruksnäringen — tillräckliga skäl icke förelågo att för det dåvarande avvika från den gällande rättens grunduppfattning uti ifrågavarande avseende.

I en vid 1934 års riksdag väckt motion (II:23) framhölls önskvärdheten av att hotell- och restaurangägare kunde såsom säkerhet i laglig form använda de betydande tillgångar som utgjordes av inventarierna. Behovet härav vore så mycket mera framträdande som de flesta av dessa näringsidkare icke ägde den fastighet där rörelsen bedreves utan hade huvuddelen av sina tillgångar placerad i inventarierna.

I motionen anfördes — under erinran att statsmakterna i vissa fall vidtagit åtgärder i syfte att stödja betryckta näringsgrenar — att även den svenska hotell- och restaurangnäringen under de senaste åren haft att kämpa med betydande ekonomiska svårigheter utan att dock ha erhållit dylikt stöd, vilket förhållande, tillika med det osäkerhetstillstånd i övrigt varunder denna verksamhet bedreves, hade bidragit till en påtaglig obenägenhet att investera kapital i hotell- och restaurangföretag. Hotell- och restaurangnäringen spelade dock i vårt land en högst betydande roll ej blott för de särskilda orternas invånare och den resande svenska allmänheten utan även för den utländska turistströmmen. Enligt motionärens mening vore ett helt nytt rättsinstitut, som verkligen beredde hotell- och restauranginnehavare möjlighet att med fördel belåna rö-

relsens inventarier, i högsta grad önskvärt. Säkerhetsrätten borde upplåtas genom in-teckning i inventarierna, oberoende av in-teckning i fastighet. Beträffande frågan om det slag av säkerhetsrätt en sådan in-teckning borde medföra uttalades, att en mellanform mellan verklig panträtt och förmånsrätt måhända icke vore otänkbar men att, även om man till äventyrs icke komme längre än till in-teckning av samma slag som in-teckning i jordbruksinventarier, mycket dock vore vunnet därmed. Den personliga kreditgivningen skulle erhålla ett värdefullt stöd. Krediten skulle kunna ordnas på längre sikt och växelkrediten minskas, varjämte anlitaandet av flera kreditgivare med därav föranledd fördyring av krediten kunde motverkas. Kreditfrågan överhuvud taget skulle sålunda avsevärt underlättas och sundare kreditförhållanden kunna åstadkommas.

Första lagutskottet, dit motionen hänvisades, framhöll i sitt däröver av-givna utlåtande (nr 6), hurusom saknaden i svensk rätt av en ändamålsenlig form för belåning av inventarier vore ägnad att bereda hotell- och restaurang-ägarna avsevärda svårigheter samt att, i betraktande av hotell- och restaurang-näringens omfattning och stora betydelse, det därför syntes böra tagas under övertvägande i vad mån möjlighet kunde skapas att på lämpligt sätt belåna hotell- och restauranginventarier. Utskottet betonade angelägenheten av att härvid undvika rubbning av den i 17 kap. handelsbalken stadgade förmåns-rättsordningen samt anmärkte vidare, att de skäl, som av chefen för justitie-departementet tidigare anförts mot förslaget att beträffande jordbruksinven-tarier införa en mellanform mellan pant- och förmånsrätt, syntes i allt väsentligt äga giltighet även på förevarande område. Med hänsyn härtill ställde sig utskottet avvisande till tanken att införa en säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier av nu antydd beskaffenhet. Vad anginge övriga tänkbara alternativ uttalade utskottet — som ansåg det mindre sannolikt att en för hotell- och restaurangnäringen lämplig form av pantsättning stode att vinna genom omarbetning av reglerna angående lösöre köp — att det däremot icke syntes uteslutet att en säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier skulle kunna tillskapas i anslutning till det nuvarande förlagsin-tecknings-institutet. I detta hänseende åberopade utskottet, att en hotell- eller restau-rangrörelse i flera hänseenden syntes jämförlig med en industri, samt att en säkerhetsrätt av nu angivet slag icke skulle inkräkta på vare sig personalens förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken eller hyresvärdens förmånsrätt enligt 5 § samma kapitel och balk. Utskottet ville emellertid betona, att frågan krävde en mera ingående undersökning, och erinrade i detta sammanhang om svårigheten att på lämpligt sätt avgränsa de företag som skulle kunna bli va föremål för in-teckning.

På grund av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i vad mån säkerhetsrätt i inventarier kunde införas inom hotell- och restaurangnäringen samt om framläggande för riksdagen av det förslag vartill utredningen kunde föranleda. — Utskottets hemställan bifölls av kamrarna, i anledning varav den nu anmälda riksdags-skrivelsen avläts.

Utkast till lagstiftning i ämnet samt utlåtanden däröver.

Med föranledande av riksdagens skrivelse har inom justitiedepartementet utarbetats en promemoria jämte utkast till bestämmelser i ämnet. Enligt detta utkast skulle i 1 § förlagsinteckningsförrordningen införas ett stadgande av innehåll, att förlagsinteckning skulle kunna beviljas jämväl i sådant fall, där den som dreve hotell- eller restaurangrörelse, vilken under minst två månader årligen sysselsatte minst tio anställda, utfäste att hans för rörelsen avsedda lösa inventarier och förråd av varor skulle utgöra säkerhet för fordran.

Över promemorian och lagutkastet ha efter remiss utlåtanden avgivits av *kommerskollegium*, *överståthållarämbetet* och *länsstyrelserna*, *Sveriges advokatsamfund*, *Svenska bankföreningen*, *Sveriges centrala hotell- och restaurantförening (centralföreningen)* samt *Svenska turisthotellens riksförbund*.

I fråga om *behovet av lagstiftning* på förevarande område har detta i allmänhet vitsordats i de avgivna utlåtandena. Sälunda ha *kommerskollegium*, tjugu länsstyrelser och samtliga de i ärendet hörda sammanslutningarna uttalat sig för en dylik lagstiftning eller lämnat förslaget därom utan erinran. Överståthållarämbetet och två länsstyrelser ha ställt sig tveksamma i denna fråga. Två länsstyrelser slutligen ha avstyrkt lagstiftningsåtgärder i ämnet.

I flera av yttrandena har behovet av åtgärder i angivet syfte understrukits, varjämte framhållits att den enda möjliga eller i allt fall mest ändamålsenliga formen härför vore att, såsom i det remitterade utkastet föreslagits, utsträcka förlagsinteckningsinstitutets tillämplighetsområde till att omfatta jämväl hotell- och restaurangnäringen. Anmärkas må i detta sammanhang särskilt de uttalanden som gjorts av *kommerskollegium* och *centralföreningen*. *Kommerskollegium* har erinrat om de åtgärder som under senare år i flera fall vidtagits i syfte att för utövarna av vissa näringsgrenar underlätta kapitalanskaffning genom tillskapande av säkerhetsrätter i lös egendom, som vore avsedd för eller eljest hade samband med ifrågavarande näring och som funnes i näringsidkarens besittning, samt vidare framhållit, hurusom inom hotell- och restaurangnäringen inventarierna ej sällan utgjorde en mycket väsentlig tillgång. Med hänsyn till den betydelse som måste tillmätas sistnämnda näringsgren har *kollegium* ansett det vara önskvärt att möjlighet bereddess dess utövare att på lämpligt sätt utnyttja inventarierna såsom säkerhet vid upplånande av kapital. Att denna säkerhet begränsades till en förmånsrätt och ej utvidgades till en panträtt i egentlig mening, har *kollegium* förklarat ej föranleda någon erinran från dess sida. — *Centralföreningen* har anfört, att den senaste ekonomiska krisen aktualiserat frågan om ny lagstiftning i syfte att bättre tillgodose näringslivets kreditbehov, samt att önskemålet härvid framför allt vore att näringsidkarna bereddess ökade möjligheter till kredit mot realsäkerhet, varigenom bättre villkor stode att vinna än då endast borgensförbindelser kunde erbjudas. Frågan vore av betydelse i synnerhet för de under depressionstider särskilt utsatta näringsgrenarna, till vilka hotell- och restaurangnäringen hörde. Under framhållande att varken det vanliga pantavtalet eller lösöre köpet utgjorde lämpliga avtalsformer för det nu ifråga-

varande ändamålet, bland annat därför att säkerhetsrätten i förevarande fall för att få någon praktisk betydelse måste gälla i inventariebeståndet såsom sådant, ej i de särskilda däri ingående föremålen, har föreningen förklarat sig för sin del anse, att det avsedda syftet borde kunna nås utan införlivande med rättssystemet av en nyhet sådan som den i 1934 års riksdagsmotion ifrågasatta. Den naturligaste tekniska lösningen har synts föreningen vara att, såsom i departementsförslaget, utvidga bestämmelserna om förlagsinteckning. Föreningen har i detta sammanhang framhållit att den säkerhet förlagsinteckningen erbjöde, ehuru väsentligt svagare än en panträtt, likväl vunnit stor användning såsom kreditunderlag, samt att enligt föreningens åsikt institutet kunde väntas få samma betydelse inom hotell- och restaurangnäringen som nu inom industrien.

Överståthållarämbetet — som införskaffat utredning angående de i Stockholm drivna hotellföretagens omfattning och ekonomiska bärighet — har funnit denna utredning giva stöd åt uppfattningen, att åtskilliga av hotell- och restaurangnäringens utövare för närvarande befunde sig i en ekonomiskt brydsam situation, samt uttalat att, i den mån detta förhållande kunde antagas bero på svårigheten för eljest bärkraftiga företag att erhålla erforderlig kredit, det uppenbarligen vore önskvärt att åtgärder vidtoges till motverkande därav. Under förklaring att ämbetet icke ansåge sig tillfyllest kunna överblicka konsekvenserna av den ifrågasatta utvidgningen av förlagsinteckningsinstitutet, har ämbetet givit uttryck åt tvekan huruvida en sådan åtgärd vore lämplig och fullt förenlig med sunda ekonomiska principer, detta särskilt med hänsyn till risken för felbedömning av säkerhetens värde och därav föranledd förlustbringande kreditgivning. — Jämväl länsstyrelserna i Blekinge samt Göteborgs och Bohus län ha, utan att vilja motsätta sig de ifrågasatta åtgärderna, framfört vissa betänkligheter däremot bland annat ur synpunkten av den personliga kreditvärdigheten, i vilket sammanhang ock åberopats att institutet inteckning i jordbruksinventarier icke vunnit användning i väntad omfattning. Sistnämnda länsstyrelse har dock, med hänsyn till att mindre hotell och restaurangföretag skulle vara uteslutna från den nya lagens tillämpningsområde, funnit olägenheterna i förevarande fall kunna antagas bli mindre än vid inteckning i jordbruksinventarier.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har avstyrkt den ifrågasatta lagstiftningen, då behov därav icke syntes tillräckligt ådagalagt. Samma ståndpunkt har intagits av länsstyrelsen i Norrbottens län, som tillika funnit betänkligheter av rättssystematisk natur möta mot en speciallagstiftning rörande säkerhetsrätt i förevarande slag av lösegendom. Länsstyrelsen har i detta sammanhang framhållit, att med ungefär samma fog som restauratörerna åtskilliga andra slag av yrkesmän syntes kunna väcka anspråk på liknande underlättande av sin kreditförsörjning. Ett tillmötesgående av dylika krav skulle emellertid enligt länsstyrelsens mening innebära ett uppgivande av hävdvunna rättsgrundsatser samt kunna befaras medföra avsevärda olägenheter av skilda slag. Frågans lösning syntes länsstyrelsen därför böra sökas efter andra linjer.

I fråga om de nya bestämmelsernas närmare utformning ha i några utlåtanden erinringar framställts mot departementsförslaget, dels såvitt angår förutsättningarna för rätten att erhålla förlagsinteckning, särskilt med hänsyn till rörelsens storlek och varaktighet, dels ock beträffande förlageegendomens omfattning. Därjämte ha i ett par hänseenden påkallats ändringar i lagtexten av huvudsakligen redaktionell natur.

Med avseende å *gränsdragningen* mellan de inteckningsberättigade och de icke inteckningsberättigade företagen har länsstyrelsen i Uppsala län anført, att förslagets fordran å minst tio anställda torde innebära att ett stort antal av de rörelser som bedreves i turistorterna fölle utanför lagens tillämpningsområde, samt att, därest man ville underlätta dessas verksamhet exempelvis ur den synpunkten att de skulle kunna förses med bättre utrustning, fordran på personalbeståndet borde sänkas. En ändring i sådan riktning har ifrågasatts även av Svenska turisthottellens riksförbund, som hemställt att de nya bestämmelserna måtte göras tillämpliga dels å restaurangrörelse av den i departementsförslaget angivna omfattningen, dels ock å sådan rörelse för vars bedrivande erfordrades tillstånd enligt stadgan angående hotell- och pensionatrörelse. Enligt förbundets mening skulle en tillämpning av samma norm för båda slagen av företag innebära en obillighet mot ett flertal stora hotellföretag som ej dreve restaurangrörelse i samband med hotellrörelsen och därför, ofta på grund av rationell skötsel, ej vore i behov av så stor personal. — I andra utlåtanden, däribland de av kommerskollegium och centralföreningen avgivna, ha däremot de i departementsförslaget angivna grunderna förordats. Kommerskollegium har därvid betonat önskvärdheten av att man vid lagstiftningens utformning förföre med varsamhet och ej sträckte möjligheterna till systemets utnyttjande längre än som vore förenligt med ett skäligt hänsynstagande till säkerhetsintresset; visserligen kunde det sägas vara borgenärens ensak om han såsom säkerhet mottoge en handling av tvivelaktigt värde, men å andra sidan borde ej staten medverka till att sådana säkerhetshandlingar finge den i viss mån officiella prägel som deras inregistrering i vederbörlig ordning beredde. Det nu sagda har föranlett kollegium att förorda en jämförelsevis snäv gränsdragnin för de företag som finge utnyttja det nya institutet, i vilket hänseende kollegium funnit det remitterade förslaget innebära en lämplig avvägning. Genom en utsträckning av inteckningsrätten till samtliga de företag, för vilkas bedrivande fordrades tillstånd enligt hotellstadgan, skulle enligt kollegii förmenande möjlighet till förlagsinteckning beredas hotell- och pensionatföretag av alltför ringa omfattning. Jämväl centralföreningen har — under framhållande att rätt till förlagsinteckning uppenbarligen icke borde tillkomma alla företag, oavsett deras storlek — såsom sin uppfattning uttalat, att det remitterade förslaget i förevarande del gått så långt till förmån för de små företagen som lämpligen borde ske, samt att sociala skäl talade för att inteckningsrätt icke borde ifrågakomma för företag av mindre omfattning än den i förslaget angivna.

I frågan huruvida, på sätt i departementsförslaget skett, möjlighet bör beredas jämväl vissa s. k. *säsongsföretag* att erhålla förlagsinteckning ha delade

meningar yppats. I det övervägande flertalet yttranden har förslaget i denna del tillstyrkts eller lämnats utan erinran; ett par länsstyrelser ha dock därvid givit uttryck åt någon tvekan. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har funnit lämpligheten av institutets användning för säsongföretag kunna starkt ifrågasättas särskilt med hänsyn till den instabilitet som ofta vore utmärkande för dylika företag. Förhållandena inom ifrågavarande näringsgren gjorde det mången gång ovisst, om ej avslutandet av en säsong också betydde rörelsens nedläggande för längre tid. En in-teckningshavare skulle säkerligen finna det svårt att bedöma i vad mån inventariers och förråds bortförande vid slutet av en säsong innebure sådan fara för förlagsegendomens skingrande, som enligt 11 § förlagsin-teckningsförordningen berättigade fordringsägaren att kräva omedelbar betalning för sin fordran. Förebringandet av den för förlagsin-teckningsvinnande erforderliga bevisningen angående rörelsens omfattning syntes också komma att möta vissa svårigheter beträffande säsongföretagen. I allt fall syntes större eller åtminstone mera preciserade krav på rörelsens regelbundenhet böra uppställas. — Länsstyrelsen i Blekinge län har likaledes med hänsyn till säsongföretagens natur funnit dessa ej böra omfattas av den nya lagstiftningen.

Mot den i departementsförslaget skedda bestämningen av *förlagsegendomens omfattning* ha erinringar framställt av kommerskollegium och centralföreningen, vilka ansett varuförråd ej böra innefattas i sådan egendom. Kommerskollegium har funnit en begränsning till de för rörelsen avsedda inventarierna — vartill även förråd av linne syntes vara att hänföra — betingad av önskvärdheten att under den med ifrågavarande säkerhetsrätt avsedda egendomen ej inbegripa föremål, vilkas värde ur säkerhetssynpunkt måste förefalla tveklaktigt; förråd av matvaror och drycker finge anses vara av så växlande och ur nämnda synpunkt föga betryggande natur, att förlagsin-teckning däri ej syntes böra ifrågakomma. — Centralföreningen har framhållit, att inom hotell- och restaurangnäringen varuförrådets värde i allmänhet vore ringa i jämförelse med inventariernas och dessutom ganska skiftande; någon betydelse ur kreditsynpunkt kunde dessa förråd i varje fall icke äga. Då därjämte möjligheten att in-teckna varuförråd kunde tänkas medföra direkta olägenheter exempelvis för säsongföretag, där alla råvaror i regel utförsåldes eller bortfördes vid säsongens slut, ett förhållande som skulle kunna utnyttjas såsom skäl för uppsägning från fordringsägarens sida, har föreningen ansett övervägande skäl tala för en begränsning av in-teckningsrätten till allenast inventarier.

Beträffande *främmande rätt* må nämnas, att i Norge enligt lag den 24 juni 1931 såsom tillbehör till fast egendom kunna pantsättas inventarier som brukas till hotell-drift på fastigheten. Bestämmelsen äger dock icke tillämpning å hotell som icke har minst tio gästrum utom matrum, salonger o. dyl. I Danmark kan underpant upplåtas i lös egendom i allmänhet genom 'tinglysning'.

Såsom förut erinrats saknas i svensk rätt allmänna bestämmelser, enligt vilka säkerhetsrätt kan upplåtas i lös egendom utan att ägaren avhänder sig besittningen av densamma. Förefintliga specialstadganden av dylikt innehåll ha ej avseende å hotell- eller restaurangrörelse. För en utövare av sådan rörelse erbjuda visserligen lösöreköpsförordningens bestämmelser, såsom dessa kommit att tillämpas i praxis, vissa möjligheter i angiven riktning. Lösöreköpet utgör emellertid uppenbarligen icke någon tillfredsställande form för tillgodoseende av det normala kreditbehov som medföljer idkandet av näring. Detta köp kan endast avse föremål som specificerats i köpehandlingen, och köparen torde därför ej få någon rätt till inventarieföremål som anskaffas i stället för annat eller som eljest tillkommer¹. För en hotell- eller restaurangägare som förhyr sina lokaler är institutet knappast användbart. Enligt 4 § konkurslagen äger nämligen hyresvärd som har förmånsrätt i hyresgästens inventarier för hyresfordran eller skadeersättning rätt att söka hyresgästen i konkurs, om denne försålt sådan egendom genom lösöreköp och icke kan visa att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig för gäldandet av dennes fordran. För övrigt har lösöreköp som sker i säkerhets-syfte i vissa hänseenden icke samma rättsverkan som en pantupplåtelse². Det torde ock få erinras att användandet av institutet kommit att mer eller mindre uppfattas såsom tecken på insolvens.

Att saknaden av en lämplig form för belåning av inventarier inom hotell- och restaurangnäringen innebär en brist i vår lagstiftning, ägnad att bereda denna näringsgrens utövare avsevärda olägenheter, har framhållits redan av första lagutskottet. Den nu förebragta utredningen lärer ock tillfyllest ha ådagalagt behovet av bestämmelser angående upplåtelse av säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier. I denna del hänvisas särskilt till de uttalanden som gjorts från näringsidkarehåll och vilka jämväl bekräftats av flera av de i ärendet hörda myndigheterna. I betraktande av hotell- och restaurangnäringens omfattning och betydelse måste kravet på åtgärder, som kunna bidra till skapandet av sundare kreditförhållanden inom densamma, anses förtjäna synnerligt beaktande.

Såsom skäl mot den ifrågasatta lagstiftningen har åberopats, att den skulle inverka oförmånligt på den personliga kreditvärdigheten samt att den nya säkerhetsrätten i allt fall bleve av ringa värde. Härtill må anmärkas, att förstnämnda invändning med visst fog lärer kunna riktas mot varje lagstiftning som åsyftar att möjliggöra upplåtelse av säkerhetsrätt i lös egendom. Att införandet av förlagsinteckning inom hotell- och restaurangnäringen skulle medföra större faror i angivet hänseende än vad fallet varit med förlagsinteckning i industriell rörelse torde knappast kunna antagas. Härvid måste dock förut-sättas, att lagens tillämpningsområde icke utvidgas till att omfatta även mindre hotell- och restaurangföretag. Beträffande sådana smärre företag yppas onekligen betänkligheter liknande dem som föranlett att småindustri och hantverk uteslutits från rätt att erhålla förlagsinteckning. Möjligheten att genom för-

¹ Jfr N. J. A. 1927: 369.

² Jfr N. J. A. 1928: 305.

lagsinteckning belåna nästan all företagens egendom — även sådana inventarier som jämväl disponeras för näringsidkarens personliga bruk — kan vid smärre företag tänkas leda till överdriven och osund skuldsättning. Underlaget för realkredit blev ock synnerligen svagt i de icke ovanliga fall då inventarierna äro köpta genom avbetalningskontrakt. Annorlunda ställer sig saken beträffande större hotell- och restaurangföretag. I avseende å inventariebeståndets storlek och värde äro dessa företag jämförliga med sådana industriella inrättningar, vilka åtnjuta förmånen att kunna erhålla förlagsinteckningslån. — Vad angår värdet av en säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier kan detsamma naturligen i regel ej jämföras med exempelvis värdet av en fastighetsinteckning. Uppenbarligen stå dock i de flesta fall större möjligheter till buds för en lånesökande att erhålla kredit på goda villkor, om han vid sidan av den personliga säkerheten kan erbjuda säkerhet jämväl i honom tillhöriga inventarier, än om endast personlig säkerhet kan presteras.

Den lämpligaste formen för anordnande av en säkerhetsrätt med angivet syfte lär vara att — på sätt i ärendet hörda myndigheter och sammanslutningar förordnat samt första lagutskottet ock synes ha förutsatt — utsträcka förlagsinteckningsförordningens tillämpningsområde till att omfatta jämväl hotell- och restaurangnäringen. Att för denna näringsgren införa ett nytt slag av säkerhetsrätt med annan konstruktion och verkan än redan förefintliga rättsinstitut, som på andra jämförliga områden av näringslivet tjäna motsvarande ändamål, synes icke kunna ifrågakomma.

I överensstämmelse med vad nu anförts torde i 1 § förordningen angående förlagsinteckning böra upptagas en bestämmelse, enligt vilken möjlighet att erhålla sådan inteckning beredes även hotell- och restaurangnäringen. Att i lagtexten närmare definiera hithörande slag av företag lär knappast vara av nöden. Det allmänna språkbruket torde i allmänhet lämna tillräcklig ledning i detta avseende. Vad beträffar begreppet hotellrörelse må ock hänvisas till stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse, enligt vilken med hotellrörelse förstås sådan verksamhet som avser att åt resande eller andra mot betalning tillhandahålla möblerad bostad, vare sig ensamt eller i förening med förplägnad. Denna definition gäller jämväl för pensionatrörelse. På grund härav och då någon bestämd gräns mellan hotellrörelse och pensionatrörelse icke torde finnas, upptog det remitterade lagutskottet allenast förstnämnda uttryck såsom en gemensam beteckning för båda slagen av företag. Mot denna avfattning ha vissa erinringar framställts, därvid ifrågasatts att till förekommande av ovisshet båda termerna borde komma till användning jämväl i nu förevarande stadgande. Vad sålunda anförts synes böra iakttagas. — Begreppet restaurangrörelse är måhända något mera svävande. För att ett företag skall kunna betecknas såsom restaurang lär fordras att dess verksamhet avser tillhandahållande av lagad mat åt allmänheten. Uttrycket torde sålunda icke omfatta en rörelse som endast avser kafé- eller konditoriserivering. Naturligen kan — såsom ock i ett par utlåtanden framhållits — någon gång ovisshet tänkas uppkomma då det gäller att avgöra, huruvida ett visst företag skall anses såsom restaurangrörelse eller ej. Att uppställa en fullt uttömmande

definition lärer dock knappast vara möjligt. Frågan torde i tveivelaktiga fall få avgöras med hänsyn till de föreliggande omständigheterna.

I det föregående har framhållits, att möjlighet till förlagsinteckning icke bör medgivas företag av alltför ringa omfattning. Huru gränsen bör dragas kan uppenbarligen vara föremål för olika meningar. Vad särskilt hotellföretagen angår skulle en avgränsning efter resanderummens antal kunna tänkas ifrågakomma. En sådan norm har vunnit tillämpning i hotellstadgan, då det gällt att bestämma för vilka företag särskilt driftstillstånd skall inhämtas; dylikt tillstånd erfordras sålunda ej, därest för rörelsens drivande användes byggnad eller lägenhet som innehåller högst fyra rum och ej är avsedd för mottagande samtidigt av flera gäster än åtta. En annan utväg, vilken kommit till användning i det remitterade lagutkastet beträffande såväl hotell- som restaurangrörelse, är att i anslutning till vad om industriell rörelse stadgats uppställa fordran på att rörelsen sysselsätter ett visst antal anställda. I utkastet har detta antal förslagsvis fastställts till tio. Beträffande restaurangrörelse har förslaget härutinnan lämnats utan erinran i de inkomna utlåtandena. Där emot har turisthotellens riksförbund i fråga om hotellrörelse förordat en lösning efter den förstnämnda linjen samt i detta hänseende hemställt, att från intekningsrätt måtte uteslutas allenast sådana företag som få drivas utan särskilt tillstånd. Den i departementsförslaget intagna ståndpunkten har å andra sidan lämnats utan erinran i flertalet utlåtanden och förordats av bland andra kommerskollegium samt Sveriges centrala hotell- och restaurangförening, vilka funnit den föreslagna begränsningen lämpligt avvägd. Med hänsyn härtill och då praktiska skäl tala för att samma norm tillämpas för båda slagerna av företag, synes den i utkastet upptagna regeln böra bibehållas. — Till belysning av arbetsförhållandena inom hotell- och restaurangnäringen må i detta sammanhang jämväl hänvisas till vissa av socialstyrelsen lämnade uppgifter, vilka återopats av första lagutskottet i dess förenämnda utlåtande; dessa uppgifter torde få såsom *bilaga A* fogas vid statsrådsprotokollet.

Ett särskilt spörsmål är, huruvida sådan rörelse som drives såsom säsongföretag bör beredas möjlighet att erhålla förlagsinteckning. Vissa skäl tala tvevelsutan mot en utsträckning av intekningsrätten jämväl till dessa företag. De synas sålunda som regel erbjuda större risker än andra och därför bli mindre förmånliga som kreditobjekt. I fall då företagets inventarier efter säsongens slut bortföras från platsen kan tvekan uppkomma, huruvida ej rörelsen i själva verket nedlägges eller förflyttas och på grund därav långivaren är berättigad att kräva omedelbar betalning för sin fordran. Emellertid torde bland ifrågasvarande företag finnas åtskilliga, för vilka förlagsinteckning kan antagas bli ett lämpligt medel för erhållande av realkredit. I betraktande av den betydelse åtskilliga till denna kategori hörande företag äga särskilt för turisttrafiken synes det ock angeläget att underlätta deras verksamhet. Övervägande skäl få därför anses tala för att medgiva även säsongföretagen rätt att erhålla förlagsinteckning. Därest så sker, måste dock kravet på viss personal ställas i relation till en viss ej alltför kort tid av året. I detta hänseende stad-

gades i det remitterade förslaget såsom villkor för in-teckningsrätt, att företaget skulle sysselsätta minst tio anställda under minst två månader årligen. Denna tidsbestämmelse har lämnats utan erinran och torde därför böra godtagas.

Föremål för in-teckning utgör enligt förlagsin-teckningsförordningen gäldenärens för rörelsen avsedda lösa inventarier och råvaror samt i rörelsen frambragta alster. Denna bestämning är tydligen icke ägnad att vinna tillämpning i fråga om hotell- och restaurangrörelse. Enligt departementsförslaget skulle i stället förevarande slag av in-teckning gälla i vederbörandes för rörelsen avsedda lösa inventarier och förråd av varor. I promemorian framhölls att i en hotell- eller restaurangrörelse ofta torde finnas värdefulla lager av vin och andra varor, som lämpligen borde omfattas av en förlagsin-teckning. Mot den sålunda föreslagna regeln ha erinringar framställts av såväl kommerskollegium som centralföreningen, vilka ansett institutet böra omfatta allenast inventariebeståndet i egentlig mening. En dylik bestämning skulle vara ägnad att från den in-teckningsbara egendomen utesluta föremål med ett ur säkerhetssynpunkt tvivelaktigt värde. Föreningen har därjämte uttalat, att möjligheten till in-teckning i varuförråd saknade betydelse ur kreditsynpunkt och därjämte kunde medföra direkta olägenheter, i det att råvarornas utförsäljning eller bortförande, exempelvis vid slutet av en säsong, kunde tagas till intäkt för uppsägning från långivarens sida. Vad sålunda från näringsidkarehåll anförts synes värt särskilt beaktande. Genom en jämkning av bestämmelserna i angiven riktning torde de anförda skälen mot förevarande slag av säkerhetsrätt, ej minst i fråga om säsongföretagen, väsentligen förlora i styrka. En begränsning av den in-teckningsbara egendomen till inventariebeståndet — var-till torde vara att hänföra jämväl förråd av glas, porslin, linne o. dyl. — synes alltså böra förordas.

I övrigt synas gällande bestämmelser angående förlagsin-teckning kunna tillämpas jämväl å det slag av in-teckning som nu är i fråga. En olikhet mellan 11 § förordningen angående förlagsin-teckning och 10 § lagen om in-teckning i jordbruksinventarier må i detta sammanhang beaktas. Enligt förstnämnda paragraf äger förlagsgivaren rätt att kräva omedelbar betalning för in-tecknad fordran — ändå att den ej är förfallen — om rörelsen helt eller till väsentlig del nedlägges, överlåtes eller förflyttas, om förlagsegendomen eller väsentlig del därav förstöres eller om det skäligen kan befaras att på grund av förlagstaggarens förvållande förlagsgivarens säkerhet kommer att märkligt minskas. Enligt 10 § lagen om in-teckning i jordbruksinventarier äger in-teckningshavaren nämnda befogenhet jämväl därest inventariebeståndet genom försäljning eller bortföring väsentligen nedgår. Liksom beträffande jordbruk äro inventarierna till en hotell- eller restaurangrörelse i allmänhet icke avsedda att försäljas eller bortföras, vilket däremot är fallet med en väsentlig del av föremålet för in-teckning enligt förordningen angående förlagsin-teckning. Det kunde fördensskull ifrågasättas, huruvida icke beträffande in-teckning i hotell- och restauranginventarier i likhet med vad om in-teckning i jordbruksinventarier är stadgat borde gälla att in-teckningshavaren äger kräva omedelbar betalning, om in-teck-

nade egendomen till väsentlig del försäljes eller bortföres. Emellertid synas redan de nämnda bestämmelserna om förlagsinteckning ägnade att i allmänhet bereda förlagsgivaren erforderligt skydd. Då denne därjämte naturligen äger frihet att genom avtal med hotell- eller restauranginnehavaren förbehålla sig att fordringen omedelbart förfaller till betalning i berörda fall, ha tillräckliga skäl icke ansetts föreligga att för dessa göra någon avvikelse från vad eljest är stadgat om förlagsinteckning.

Enligt nu angivna grunder har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning.*»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Bilaga A.

Uppgifter ur socialstyrelsens undersökning rörande arbetsförhållandena inom hotell- och restaurangnäringen 1929/1930.

Företagsgrupper m. m.	Antal företag	Därav med särskilt anställd personal	Antal sysselsatta personer	Därav särskilt anställd personal
<i>A. Årsföretag.</i>				
Restauranger med spriträttigheter I och II klass . . .	74	74	3 224	3 137
Folkrestauranger med spriträttigheter	116	116	2 989	2 939
Restauranger med endast vin- och ölrättigheter . . .	141	139	2 008	1 837
Ölkaféer	884	813	5 120	3 922
Andra kaféer, kafékonditorier o. d.	8 585	3 596	22 641	9 093
Hotell med spriträttigheter	207	207	7 925	7 467
Övriga hotell och pensionat	2 682	1 372	10 946	5 489
<i>B. Säsongsföretag.</i>				
Restauranger med spriträttigheter I och II klass . . .	53	50	2 242	2 168
Folkrestauranger med spriträttigheter	6	6	84	72
Restauranger med endast vin- och ölrättigheter . . .	36	35	642	589
Ölkaféer	79	68	684	581
Andra kaféer, kafékonditorier o. d.	855	443	2 738	1 538
Hotell med spriträttigheter	34	34	1 420	1 335
Övriga hotell och pensionat	442	321	2 902	1 872
<i>C. Samtliga företag</i>	<i>14 194</i>	<i>7 274</i>	<i>65 565</i>	<i>42 039</i>

Av företagen sysselsatte 570 mellan 10—24 anställda, 219 mellan 25—49 anställda och 118 företag 50 eller fler anställda.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 29 oktober 1934.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet APPELBERG,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GELJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 oktober 1934 hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen i justitiedepartementet Carl Romberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 29 oktober 1934 avgivna utlåtande över det den 12 oktober 1934 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning*; därvid föredraganden hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.